

Een liberaal antwoord op niet-vaccineren?

Posted on 6 november 2021 by Ger van Gils

Paul Hekkens opperde vorige week in Wynia's Week een boete of belasting voor wie zich niet wil laten vaccineren. Dat riep veel (boze) reacties op. Gèr van Gils komt met een inhoudelijk weerwoord.

De vergelijking van COVID-19 met 'een gewoon griepje' klinkt in sommige kringen al afgezaagd, maar kan elders nog iemands reputatie kosten. Maar het blijft toch op zijn minst gerechtvaardigd om te vragen of de pandemie nu echt zo'n catastrofe is dat we al ruim anderhalf jaar een 'Umwertung aller Werte' moeten ondernemen.

Nog net geen jaar geleden, midden in de tweede golf, verzekerde minister De Jonge de goegemeente geruststellend dat er echt geen vaccinatieplicht zou komen, ook geen indirecte plicht. Nu zijn zelfs in liberale hoek pleidooien voor discriminatie van ongevaccineerden te beluisteren. En dan heb ik het niet over 'liberalen' van VVD- of D66-snit die zich waarschijnlijk om opportunistische reden nog steeds 'liberaal' noemen. Om onverklaarbare redenen worden ze door anderen soms ook nog zo genoemd.

Jouw vrijheid ten koste van een ander?

In Wynia's Week, een van de weinige media waarin met enige regelmaat een liberaal geluid is te horen, pleit Paul Hekkens voor een speciale belasting of een boete voor ongevaccineerden, onder de interessant en consultant-achtig klinkende naam van 'doelgroepenbeleid'. Nu ken ik Hekkens' politieke voorkeuren niet, maar hij gaat uit van het liberale beginsel van individuele vrijheid en volgt daarbij een redenering die we vaker tegenkomen:

'Ook vanuit liberaal gedachtengoed wordt erkend dat de vrijheid van eenieder ophoudt waar deze de vrijheid van een ander aantast. In hoeverre ben je vrij het risico te lopen dat je iemand anders besmet? Voor die ander is besmetting een serieuze aantasting van zijn/haar vrijheid. Jouw vrijheid gaat dan ten koste van andermans vrijheid.'

Dit simpel tegenover elkaar stellen van de vrijheid van de een (gevaccineerd of ongevaccineerd) en de vrijheid van de ander (ongevaccineerd of gevaccineerd) biedt echter geen oplossing voor het gestelde probleem en beantwoordt geen enkele relevante vraag. Want, waarom zou de vrijheid van de een voorrang moeten krijgen op de vrijheid van de ander? Omdat het om ziekte en besmetting gaat?

Alsof er geen legitiem en gefundeerd meningsverschil mogelijk is over besmettingen. Gevaccineerden hebben misschien een kleinere kans om iemand te besmetten, maar zullen (als het goed is) ook minder snel merken dat ze besmet zijn. En zelfs als ze iets zouden merken, ze hoeven van de overheid niet te testen voor toegang tot wat dan ook. Omdat het gaat om het bestrijden van een ernstige pandemie?

En Moderna?

Staat het echt zo onomstotelijk vast dat het een even ernstige en dodelijke bedreiging is voor iedereen? Zijn er geen redelijke vragen te stellen over de ernst voor verschillende groepen, met name jongeren, maar ook gezonde mensen van middelbare leeftijd? Omdat we moeten geloven dat de enige remedie tegen COVID-19 een vaccin is?

Is er niet al voldoende discussie over welk van de drie toegelaten vaccins echt

effectief en veilig is? De Scandinavische landen hebben het Moderna-vaccin voorlopig geschrapt voor jongeren. IJsland heeft het helemaal uit het vaccinatieprogramma gehaald. Toch kan de gevaccineerde in Nederland niet kiezen welk van deze vaccins in zijn of haar prik gaat.

De vrijheid om het leven naar eigen inzicht en goeddunken in te richten is in een liberale orde een fundamenteel uitgangspunt, maar niet het laatste woord. De vraag die beantwoord moet worden is: wie heeft het recht of de vrijheid om te beslissen over wat en waar?

Omdat vrijheid elk mens in gelijke mate toekomt, is een scherpe afbakening nodig van wiens vrijheid waar of wanneer voorrang verdient. Die afbakening is alleen te vinden in legitieme rechten, noem het grondrechten of eigendomsrechten, die vreedzaam samenleven en een vreedzame beslechting van geschillen en conflicten mogelijk moeten maken. En dat wordt bij vaccinatie meteen al een probleem. Want wie beslist over een medische ingreep, anders dan wie die ingreep moet ondergaan?

Wie bepaalt?

Als we het daar over eens zijn, even een stapje verder: wanneer het dan gaat over het onderscheid maken tussen gevaccineerd en niet-gevaccineerd, wie bepaalt wie mijn huis binnen mag komen? Paul Hekkens eigent zich alvast het recht toe zijn ongevaccineerde vriendin in huis te ontvangen.

Zijn we het daar over eens, dan is de vraag: wie bepaalt wie in mijn zaak (café, restaurant, winkel, bioscoop) mag komen? En wat is daar fundamenteel anders aan dan de toegang tot mijn huis? Bedrijven als restaurant Waku Waku in Utrecht worden gesloten omdat ze zelf willen bepalen welke klanten ze een maaltijd willen serveren. En hoe zit het met musea, theaters, concertzalen?

Eigen deurbeleid?

Waarom mag een directie in die sector, voor zover daar nog enige onafhankelijkheid van de subsidiërende overheid mogelijk is, geen eigen deurbeleid voeren? Wat rechtvaardigt deze monopolisering van het openbare leven op basis van een monolithische visie op de ernst en de bestrijding van de pandemie?

Maar is er in een liberale orde dan geen oplossing voor het probleem dat Hekkens aanstipt? Stel dat op termijn duidelijk wordt dat ongevaccineerden inderdaad meer zorg vragen dan gevaccineerden? Kan en moet daar niets aan gedaan worden en is dat niet recht te zetten? Natuurlijk wel. Maar dan alsjeblieft niet met een boete of extra belasting.

Belasting en boete werken alleen als bestraffing en repressie. De bestemming van de opbrengsten wordt al snel onderhevig aan politiek gekonkel. Het valt dan nog maar te bezien waar de gelden aan ten goede komen. Ook correctie of zelfs maar het toegeven van foute inschattingen blijkt in de politiek vaak een te zware opgave. Wie weet nog waar het 'Kwartje van Kok' voor was bedoeld?

In een liberale orde kan een verzekeringsbedrijf dat er brood in ziet, het risico van ongevaccineerden overnemen tegen betaling van een premieopslag. Net als dat nu al gebeurt met rokers bij overlijdensrisicoverzekeringen. De bestemming van de opgehaalde premies ligt dan contractueel vast. De opbrengsten kunnen, vrij van politieke luimen, (voor een groot deel) worden geïnvesteerd in zorg speciaal voor ongevaccineerden. Ongevaccineerden wordt zo de optie gelaten om hun eigen risico te dragen en persoonlijke verantwoordelijkheid te nemen. De band tussen vrije keuze gezien een ervaren behoefte en bekostiging van de voorziening in die behoefte middels het aanbod van zorg, wordt op die manier hersteld. De vrijheid van de een hoeft dan niet meer ten koste te gaan van de vrijheid van een ander. We kennen dat nog wel een beetje van enkele andere maatschappelijke sectoren, zij het steeds minder.

Zo hoeft de overheid niet voor te schrijven

In zo'n systeem waar de risico's van vrije keuze door de betrokkene zelf worden gedragen, hoeft de overheid niet voor te schrijven welk middel geldt als dé remedie tegen de ziekte en zij hoeft het keuzepalet niet meer te verengen tot vaccinatie of 'vaccinatie weigeren'.

Ook de keuze voor eventuele alternatieven voor het vaccin ligt dan volledig waar hij hoort, te weten bij de in vrijheid samenwerkende partijen, de zorgvrager en de zorgverlener. Overigens geldt het bovenstaande evengoed voor gevaccineerden, met name natuurlijk mocht de vaccinatiecampagne zich anders ontvouwen dan (vrij) algemeen verwacht.

Hekkens' voorstel daarentegen past in een gecollectiviseerde en genationaliseerde gezondheidszorg. De toegang tot dit schaarse goed moet centraal worden geregeld en gerantsoeneerd door fijnmazige regulering, strakke voorschriften aan zorgmedewerkers en zorgvragers en aanvullend enige beloning en bestraffing.

Covid-beleid is collectiviseringsbeleid

Zo bezien is het huidige beleid voor COVID-19 en vaccinatie het onvermijdelijke resultaat van decennia van collectivisering van de gezondheidszorg en bijpassende betutteling van de zorgvragende. Dit ondanks de nominale 'marktwerking' die hier en daar, af en toe, wordt toegepast.

Risicodifferentiatie in de zorgverzekering betekent een scheiding van daadwerkelijke verzekering en de solidariteit met wie niet voor zichzelf kan zorgen. Maar zijn we die weg niet al lang ingeslagen met de QR-code, het 'geduld van de gevaccineerden is op' en andere stigmatisering en maatregelen, inclusief de voorstellen van Paul Hekkens? Met één belangrijk verschil: was het eerst 'solidariteit' met dwang, nu wordt het steeds meer: geen solidariteit, wèl dwang.